

Határozatok Tára

A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2014. július 11.*

„Verseny — Kartellek — Paraffinvasz-piac — Gacspiac — Az EK 81. cikk megsértését megállapító határozat — Az árak rögzítése és a piacok felosztása — A 2006. évi bírságkiszabási iránymutatás — A jogsértés időtartama — Egyenlő bánásmód — Arányosság — Korlátlan felülvizsgálat”

A T-540/08. sz. ügyben,

az **Esso Société anonyme française** (székhelye: Courbevoie [Franciaország]),

az **Esso Deutschland GmbH** (székhelye: Hamburg [Németország]),

az **ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA** (székhelye: Antwerpen [Belgium]),

az **Exxon Mobil Corp.**(székhelye: West Trenton, New Jersey [Egyesült Államok])

(képviselik őket: R. Subiotto QC, R. Snelders, L.-P. Rudolf és M. Piergiovanni ügyvédek)

felpereseknek

az **Európai Bizottság** (képviselik: F. Castillo de la Torre, meghatalmazotti minőségben, segítője: M. Gray barrister)

alperes ellen

az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyavasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges bizottsági határozat részleges megsemmisítése iránti kérelme, valamint a felperesekkel szemben kiszabott bírság összegének csökkentése iránti kérelme tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (harmadik tanács),

tagjai: Czúcz O. elnök (előadó), I. Labucka és D. Gratsias bírák,

hivatalvezető: N. Rosner tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. március 21-i tárgyalásra,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: angol.

Ítéletet

A jogvita előzményei és a megtámadott határozat

A közigazgatási eljárás és a megtámadott határozat elfogadása

- 1 Az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges határozatban (a továbbiakban: megtámadott határozat) az Európai Közösségek Bizottsága megállapította, hogy a felperesek, az Esso Deutschland GmbH, az Esso Soci t e anonyme fran aise (a továbbiakban: Esso France), az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA (a továbbiakban: EMPC), valamint az Exxon Mobil Corp. (a továbbiakban: EMC) (a továbbiakban együtt: ExxonMobil vagy ExxonMobil csoport) más vállalkozásokkal együtt megsértették az EK 81. cikk (1) bekezdését és az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás 53. cikkének (1) bekezdését, az tval hogy az EGT-ben a paraffinviasz-piacon és a német gacs piacon kartellben vettek részt.
- 2 A megtámadott határozat címzettjei – a felpereseken kívül – a következő társaságok: az ENI SpA, a H&R ChemPharm GmbH, a H&R Wax Company Vertrieb GmbH és a Hansen & Rosenthal KG, a Tudapetrol Mineral lerzeugnisse Nils Hansen KG, a MOL Nyrt., a Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, a Repsol Petr leo SA és a Repsol YPF SA (a továbbiakban együtt: Repsol), a Sasol Wax GmbH, a Sasol Wax. International AG, a Sasol Holding in Germany GmbH  s a Sasol Ltd (a továbbiakban együtt: Sasol), a Shell Deutschland Oil GmbH, a Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, a Deutsche Shell GmbH, a Shell International Petroleum Company Ltd, a The Shell Petroleum Company Ltd, a Shell Petroleum NV  s a The Shell Transport and Trading Company Ltd (a továbbiakban együtt: Shell), az RWE Dea AG  s az RWE AG (a továbbiakban együtt: RWE), valamint a Total SA  s a Total France SA (a továbbiakban együtt: Total) (a megtámadott határozat (1) preambulumbek zd se).
- 3 A paraffinviaszt nyersolajb l állítják el  finom tással. A paraffinviaszt olyan term kek gy rt s hoz haszn lj k, mint gyerty k, vegyi anyagok, gumibroncsok  s g pj rm ipari term kek, valamint felhasználják a gumi-, a csomagolóanyag-, a ragasztó- és a r g gum iparban is (a megtámadott határozat (4) preambulumbek zd se).
- 4 A gacs a paraffinviasz gyártásához szükséges alapanyag. Finom t kban állítják elő az alapolajok nyersolajból való előállításának melléktermékeként. Végső fogyasztóknak is értékesítik, például a forg cslemezy rt k számára (a megtámadott határozat (5) preambulumbek zd se).
- 5 A Bizottság azt követően indította meg vizsgálatát, hogy a Shell Deutschland Schmierstoff a 2005. március 17-i levelében kartell fennállásáról tájékoztatta a Bizottságot, és a kartell gyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.)  rtelm ben mentesség iránti kérelmet nyújtott be (a megtámadott határozat (72) preambulumbek zd se).
- 6 A Bizottság 2005.  prilis 28- n és 29- n az [EK] 81.  s az [EK] 82. cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 20. cikkének (4) bekezdése alapján helyszíni vizsgálatokat végzett a H&R/Tudapetrol, az ENI és a MOL helyiségeiben, valamint a Sasol-, az ExxonMobil-, a Repsol- és a Total-csoport társaságainak helyiségeiben (a megtámadott határozat (75) preambulumbek zd se).

- 7 A Bizottság 2007. május 29-én kifogásközlést címzett a fenti 1. pontban említett társaságokhoz, köztük a felperesekhez (a megtámadott határozat (85) preambulumbekzdése). A felperesek 2007. augusztus 21-i levelükben válaszoltak a kifogásközlésre.
- 8 A Bizottság 2007. december 10-én és 11-én meghallgatást tartott, amelyen a felperesek is részt vettek (a megtámadott határozat (91) preambulumbekzdése).
- 9 A megtámadott határozatban a Bizottság a rendelkezésére álló bizonyítékokra tekintettel megállapította, hogy az EGT-ben a paraffinvasz- és gacsgyártók többségét alkotó címzettek az EK 81. cikkbe és az EGT-Megállapodás 53. cikkébe ütköző egységes, összetett és folyamatos jogsértésben vettek részt, amely az EGT területére terjedt ki. E jogsértés a paraffinvasz árának rögzítésére, valamint érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban állt. Az RWE (később Shell), az ExxonMobil, a MOL, a Repsol, a Sasol és a Total esetében a paraffinvaszt érintő jogsértés az ügyfelek és a piacok felosztására is kiterjedt. Ezenkívül az RWE, az ExxonMobil, a Sasol és a Total által elkövetett jogsértés a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített gacsra is kiterjedt (a megtámadott határozat (2), (95) és (328) preambulumbekzdése, valamint 1. cikke).
- 10 A versenyellenes magatartások a résztvevők által „technikai találkozónak”, illetve néha „Blauer Salonnak” nevezett versenyellenes találkozón, valamint kifejezetten a gacsra vonatkozó kérdéseknek szentelt „gacstalálkozókon” valósultak meg.
- 11 A jelen ügyben kiszabott bírságok összegét az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról szóló iránymutatásnak (HL 2006. C 210., 2. o., a továbbiakban: 2006. évi iránymutatás) a kifogásközlés fenti 1. pontban említett társaságokkal való közlésének időpontjában hatályban lévő változata alapján számították ki.
- 12 A megtámadott határozat többek között a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„1. cikk

A következő vállalkozások megsértették az [EK] 81. cikk (1) bekezdését és 1994. január 1-jétől az EGT-Megállapodás 53. cikkét, azáltal hogy az említett időszakokban a közös piacon és 1994. január 1-jétől az EGT-ben a paraffinvasz-ágazatban folyamatos megállapodásban és/vagy összehangolt magatartásban vettek részt:

[...]

az Esso Deutschland GmbH: 2001. február 22-től 2003. november 20-ig;

az Esso Sociéte anonyme française: 1992. szeptember 3-tól 2003. november 20-ig;

az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA: 1999. november 30-tól 2003. november 20-ig;

az Exxon Mobil [Corp.]: 1999. november 30-tól 2003. november 20-ig;

[...]

A következő vállalkozások esetében a jogsértés az említett időszakokban a német piacon a végső ügyfeleknek értékesített gacsra is kiterjedt:

[...]

az Esso Deutschland GmbH: 2001. február 22-től 2002. december 18-ig;

az Esso Société anonyme fran aise: 1999. március 8-től 2002. december 18-ig;

az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA: 1999. november 20-től 2002. december 18-ig;

az Exxon Mobil [Corp.]: 1999. november 20-től 2002. december 18-ig;

[...]

2. cikk

Az 1. cikkben említett jogsértés miatt a következő bírságok kerülnek kiszabásra:

az ENI SpA: 29 120 000 EUR;

az Esso Société Anonyme Fran aise: 83 588 400 EUR,

amelyből egyetemlegesen:

az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA-val és az ExxonMobil Corporationnal 34 670 400 EUR,
amelyből egyetemlegesen az Esso Deutschland GmbH-val 27 081 600 EUR;

a Tudapetrol Mineral lerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 EUR;

a Hansen & Rosenthal KG a H&R Wax Company Vertrieb GmbH-val egyetemlegesen: 24 000 000 EUR,

amelyből egyetemlegesen:

a H&R ChemPharm GmbH-val 22 000 000 EUR;

a MOL Nyrt.: 23 700 000 EUR;

a Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA a Repsol Petr leo SA-val  s a Repsol YPF SA-val
egyetemlegesen: 19 800 000 EUR;

a Sasol Wax GmbH: 318 200 000 EUR,

amelyb l egyetemlegesen:

a Sasol Wax International AG-val, a Sasol Holding in Germany GmbH-val  s a Sasol Limiteddel
250 700 000 EUR;

a Shell Deutschland Oil GmbH, a Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, a Deutsche Shell GmbH, a
Shell International Petroleum Company Limited, a The Shell Petroleum Company Limited, a Shell
Petroleum NV és a The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 EUR;

az RWE-Dea AG az RWE AG-vel egyetemlegesen: 37 440 000 EUR;

a Total France SA a Total SA-val egyetemlegesen: 128 163 000 EUR.”

Az Exxon-Mobil egyesülés és a jogsértésért való felelősségnek a megtámadott határozatban történő betudása

- 13 Az Exxon Corp. 1999. november 30-án megszerezte a Mobil Corp.-t, a neve pedig utóbb EMC-re változott (a továbbiakban: Exxon-Mobil egyesülés). A Mobil Oil Française (a továbbiakban: Mobil France) 2003. május 6-án beolvadt az Esso France-ba.
- 14 A Bizottság a versenyellenes tevékenységeikért való felelősségnek az ExxonMobil csoport különböző társaságainak való betudását a megtámadott határozat többek között (348)–(352) preambulumbekzdésében a következőképpen ismertette:

„6.2.2. Az ExxonMobil csoport

(348) A 4. fejezetben megállapítást nyert, hogy az ExxonMobil a részvételének időszaka alatt a Mobil [France] (és [jogutódja]), valamint az Esso Deutschland munkavállalóinak közvetítésével vett részt az összejátszásban.

(349) A Mobil [France] több munkavállalója közvetítésével a jogsértés kezdetétől [1992. szeptember 3-tól] a megszűnésének időpontjáig, vagyis 2003. május 6-ig vett részt a kartellben. Az Esso Deutschland a saját munkavállalói közvetítésével legalább 2001. február 22-től részt vett. A Bizottság mindenekelőtt e társaságokat szándékozik felelősnek nyilvánítani a kartellben való közvetlen részvételükért.

[...]

(351) A Mobil [France] [2003. május 6-án] beolvadt az [Esso France-ba...]

(352) Következésképpen az [Esso France-t] [a Mobil France 2003. május 6. előtt gyakorolt versenyellenes] tevékenységeiért felelősnek kell nyilvánítani.”

- 15 Az EMPC felelősségét a Bizottság az Exxon-Mobil egyesülettől, vagyis 1999. november 30-tól kezdve állapította meg, azon az alapon, hogy az EMPC az Esso Deutschland és az Esso France anyavállalata volt. Az EMC felelősségét a Bizottság ugyanezen időponttól kezdve állapította meg, azon az alapon, hogy az EMC az EMPC anyavállalata volt (a megtámadott határozat (535) és (354) preambulumbekzdése).

A felperesekkel szemben kiszabott bírság összegének kiszámítása

- 16 A jelen ügyben a Bizottság a bírság alapösszegének számítása során az ExxonMobil csoport által az EGT-ben teljesített eladások értékének bizonyos hányadát vette figyelembe, majd az így kapott összeget megszorozta az egyes felperesek jogsértésben való részvételének időtartamát tükröző együtthatóval.
- 17 Először is, a Bizottság meghatározta a paraffinviaszok és a gacs eladásainak éves értékét. A paraffinviaszok tekintetében a Bizottság az éves átlag számításának alapjaként az ExxonMobil csoport 2000–2002. évek során elért bevételeit vette alapul. A gacs tekintetében a Bizottság az éves átlag számításának alapjaként az ExxonMobil csoport 2000–2001. évek során elért bevételeit vette alapul. Ez a paraffinviaszok esetében 19 790 382 euró, a gacs esetében pedig 1 259 217 euró összeget eredményezett. Az említett összegek vonatkozásában a jogsértés súlya címén alkalmazott együttható a paraffinviaszok esetében 18%, a gacs esetében pedig 15% volt.

- 18 Ezt követően a Bizottság a paraffinviaszok és a gacs vonatkozásában meghatározta a felperesek jogsértésben való részvételének időtartamát. E tekintetben a paraffinviaszokat illetően a Bizottság megállapította, hogy az Esso France 11,5-es szorzónak megfelelő ideig vett részt a jogsértésben. Az Esso Deutschland esetében e szorzó 3 volt. Az EMPC és az EMC esetében e szorzót a Bizottság 4-ben határozta meg.
- 19 Másodszor, a Bizottság a 2006. évi iránymutatás 25. pontja értelmében kiegészítő összeget, úgynevezett „belépési díjat” épített be a fenti összegekbe, amely a paraffinviaszok esetében az eladások értéke 18%-ának, a gacs esetében pedig 15%-ának felelt meg.
- 20 Harmadszor, nem tártak fel semmi olyan enyhítő vagy súlyosító körülményt, amely befolyásolhatta volna a bírság összegét. Ezért a Bizottság a bírságok összegeit e jogcímen nem módosította.
- 21 Negyedszer, a Bizottság úgy ítélte meg, hogy az ExxonMobil csoport jelentős mérete folytán elrettentő hatás címén is szorzót kell alkalmazni. Következésképpen a Bizottság 2-es szorzót alkalmazott.
- 22 Ötödször, a Bizottság a felperesek által szolgáltatott információk, valamint a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló közleménye keretében általuk tanúsított együttműködés folytán 7%-kal csökkentette a bírság összegét. A bírságok összegét így végül a következőképpen határozta meg: az Esso France-szal szemben 83 588 400 euró összegű bírságot szabott ki, amelyből 27 081 600 eurót az Esso Deutschlanddal egyetemlegesen, 34 670 400 eurót pedig az EMPC-vel és az EMC-vel egyetemlegesen.

Az eljárás és a felek kérelmei

- 23 A Törvényszék Hivatalához 2008. december 12-én benyújtott keresetlevelükkel a felperesek előterjesztették a jelen keresetet.
- 24 Az előadó bíró jelentése alapján a Törvényszék (harmadik tanács) a szóbeli szakasz megnyitására határozott. A Törvényszék az eljárási szabályzatának 64. cikkében szabályozott pervezető intézkedések keretében felhívta a feleket bizonyos kérdések írásban történő megválaszolására, valamint bizonyos dokumentumok benyújtására. A felek e felhívásnak a kitűzött határidőn belül eleget tettek.
- 25 A Bizottság a 2011. február 10-i beadványában kérte, hogy a Törvényszék rendelje el a felperesek által az írásbeli kérdésekre adott válasz bizonyos szövegrészeinek az ügy iratai közül való eltávolítását. A felperesek e kérelemmel szemben kifogást emeltek. A Törvényszék (harmadik tanács) a 2011. május 3-i végzésben úgy határozott, hogy az említett kérelemlől az eljárást befejező határozatban dönt.
- 26 A Törvényszék a 2011. március 21-én tartott tárgyaláson meghallgatta a felek szóbeli előterjesztéseit és a Törvényszék kérdéseire adott válaszaikat.
- 27 A T-541/08. sz., Sasol és társai kontra Bizottság, a T-543/08. sz., RWE és RWE Dea kontra Bizottság, a T-544/08. sz., Hansen & Rosenthal és H&R Wax Company Vertrieb kontra Bizottság, a T-548/08. sz., Total kontra Bizottság, a T-550/08. sz., Tudapetrol kontra Bizottság, a T-551/08. sz., H&R ChemPharm kontra Bizottság, a T-558/08. sz., ENI kontra Bizottság, a T-562/08. sz., Repsol YPF Lubricantes y especialidades és társai kontra Bizottság, valamint a T-566/08. sz., Total Raffinage és Marketing kontra Bizottság ügyvel fennálló ténybeli összefüggésekre, valamint a felmerülő jogkérdések hasonlóságára tekintettel a Törvényszék úgy határozott, hogy a jelen ügyben csak azt követően hoz ítéletet, hogy az említett összefüggő ügyekben megtartotta a tárgyalásokat, amelyek közül az utolsóra 2013. július 3-án került sor.

- 28 A felperesek azt kérik, hogy a Törvényszék:
- részlegesen semmisítse meg a megtámadott határozatot;
 - csökkentse a velük szemben kiszabott bírság összegét;
 - a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.
- 29 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:
- utasítsa el a keresetet;
 - a felpereseket kötelezze a költségek viselésére.

A jogkérdésről

- 30 Keresetük alátámasztása érdekében a felperesek két jogalapra hivatkoznak. Az első jogalap az Esso France-szal szemben kiszabott bírság alapösszegének számításával kapcsolatos téves jogalkalmazáson alapul, amennyiben ez az alapösszeg nem tükrözi azt, hogy az egyesülés előtt az Exxon nem vett részt a jogsértésben. A második jogalap azon alapul, hogy a Bizottság állítólag tévesen határozta meg azt az időpontot, amikor befejeződött a felpereseknek a jogsértés paraffinviaszokkal kapcsolatos ágában való részvétele.
- 31 A Törvényszék úgy ítéli célszerűnek, hogy a jelen kereset vizsgálatát a második jogalappal kezdje.

Az azon időpont meghatározása során állítólag elkövetett jogi hibára alapított második jogalapról, amikor a felperesek jogsértésben való részvétele befejeződött

Előzetes észrevételek

- 32 A felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság tévesen állapította meg, hogy a felpereseknek a jogsértés paraffinviaszokkal kapcsolatos első két ágában való részvétele 2003. november 20-án fejeződött be. A felperesek hangsúlyozzák, hogy nem vettek részt azokon a technikai találkozón, amelyeket a 2003. február 27-i és 28-i technikai találkozót követően tartottak.
- 33 E tekintetben a Bizottság a megtámadott határozatban a következőket állapította meg:

„[...]

(600) Az ExxonMobil akként nyilatkozik, hogy az utolsó találkozó, amelyen az egyik képviselője részt vett, a február 27-én és 28-án Münchenben tartott technikai találkozó volt. A 2004. január 15-i [...] találkozóra szóló, a Sasol részéről [M.] által elküldött meghívásra reagálva az ExxonMobil részéről [Hu.] többek között ezt válaszolta: »A napirendi pontok érdekeseznek tűnnek a vállalkozásunk számára. Ugyanakkor úgy tűnik számunkra, hogy a versenytársak e csoportja szakmai társulás támogatása nélkül találkozik, ennél fogva sem szervezettel, sem pedig alapszabállyal nem rendelkezik. Zavar minket ez a helyzet, és javasolni szeretnénk, hogy e találkozókra a [European Wax Federation] irányítása alatt, a technikai bizottság keretében, vagy pedig külön albizottságként kerüljön sor. Az ExxonMobil szabályozott szakmai társulás támogatása nélkül nem fog részt venni e találkozón.« E 2003. november 20-án kelt levelet elküldték a Sasolnál [M.]-nek, másolatban pedig az ExxonMobillnál [Hu.] felettéseinek is. A Bizottság nem rendelkezik semmilyen bizonyítékkal arra vonatkozóan, hogy az ExxonMobil e

levél elküldését követően folytatta volna a jogsértésben való részvételt. A Bizottság továbbá úgy véli, hogy az ExxonMobil a Sasolhoz (a technikai találkozók nagy részének szervezőjéhez) címzett levél értelmében nyilvánosan elhatárolódott a kartelltől.

(601) Ugyanakkor nem fogadható el az az állítás, amely szerint az ExxonMobil jogsértésben való részvétele a 2003. február 27-i és 28-i technikai találkozót követően befejeződött volna. A részvétel befejezéséhez nem elegendő távol maradni a találkozóról. Az ítélkezési gyakorlat által megkövetelt nyilvános elhatárolódás csak [Hu.] 2003. november 20-i levelével következett be. Azt, hogy a találkozóról való távolmaradást a többi résztvevő – különösen pedig a Sasol – nem értékelte ilyen nyilvános elhatárolódásként, bizonyítja az, hogy az ExxonMobil továbbra is meghívásokat kapott a technikai találkozókra, ami végül [Hu.] 2003. november 20-i levelének elküldéséhez vezetett.”

34 A fellebbezők vitatják ezt az értékelést. Azt állítják, hogy nem vettek részt azokon a technikai találkozókra, és tájékoztatást sem kaptak azoknak a technikai találkozóknak az eredményeiről, amelyekre a 2003. február 27-i és 28-i, vagyis azon technikai találkozót követően került sor, amelynek során T., a felperesek technikai találkozókon eljáró képviselője hivatalosan tájékoztatta a többi résztvevőt az ExxonMobiltól való közelgő távozásáról, anélkül hogy az utódjának személyét bejelentette volna. Hasonlóképp, a felperesek szerint nincs semmilyen bizonyíték, amely alátámasztaná, hogy a felpereseknek T. áthelyezését, majd nyugdíjba vonulását követően tudomásuk lett volna T.-nek a jogsértésben való korábbi részvételéről. A meglévő bizonyítékok épp ellenkezőleg azt támasztják alá, hogy a technikai találkozók versenyellenes tartalmát T. szándékosan eltitkolta az ügyvezetés és a munkatársai elől.

35 Ezért a felperesek azt állítják, hogy a Bizottságnak az ExxonMobil kartellben való részvétele befejezésének időpontjaként 2003. február 28-át, vagyis a T. részvételével tartott utolsó találkozó időpontját, vagy legalábbis T. Sasolhoz való áthelyezésének időpontját, vagyis 2003. március 31-ét, illetve a nyugdíjba vonulásának időpontját, vagyis 2003. június 30-at kellett volna alapul vennie.

Annak szükségességéről, hogy az ExxonMobil a kartell tevékenységeitől a jogsértésben való részvétele befejezésének megállapítása érdekében határolódjék el

36 A felperesek előadják, hogy a Bizottság tévesen vélte úgy, hogy a jelen ügyben az ítélkezési gyakorlat a kartell tevékenységeitől való elhatárolódást követelt meg annak érdekében, hogy az ExxonMobil kartellben való részvételének befejezését meg lehessen állapítani.

37 Ennek az érvelésnek azonban ellentmond az ítélkezési gyakorlat.

38 A Törvényszék ugyanis megállapította, hogy csak akkor lett volna megállapítható, hogy a vállalkozás véglegesen felhagyott a kartellben való részvételével, ha nyilvánosan elhatárolódott a kartell tartalmától (a Törvényszék T-329/01. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3255. o.] 246. pontja, valamint a T-446/05. sz., Amann & Söhne és Cousin Filterie kontra Bizottság ügyben 2010. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-1255. o.] 241. pontja).

39 Ezért ezt az érvelést el kell utasítani.

A kartell többi tagjainak az ExxonMobil állítólagos elhatárolódásával kapcsolatos értelmezéséről

40 Hangsúlyozni kell, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a kartell többi résztvevőjének az érintett vállalkozás szándékával kapcsolatos értelmezése meghatározó annak mérlegelésekor, hogy e vállalkozás el kívánt-e határolódni a jogellenes megállapodástól (a Bíróság C-510/06. P. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének [EBHT 2009., I-1843. o.] 120. pontja).

- 41 E tekintetben a felperesek azt állítják, hogy a 2003. február 27-i és 28-i találkozón T. bejelentette távozását, anélkül hogy közölte volna, hogy az ezt követő találkozókra utódjaként ki vesz részt. A felperesek hivatkoznak a Shell azon nyilatkozatára is, amely szerint T. távozását követően a Sasol részéről S. nem küldött több áremelésről szóló levelet az ExxonMobilnak.
- 42 Előjáróban, az ezzel összefüggésben felhozható bizonyítékokat illetően emlékeztetni kell arra, hogy az Európai Unió jogában érvényesülő elv a bizonyítékok szabad mérlegelésének elve (a Törvényszék T-50/00. sz., Dalmine kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2395. o.] 72. pontja).
- 43 A különböző bizonyítékok bizonyító erejét illetően az egyetlen fontos tényező, amelyet meg kell vizsgálni, a benyújtott bizonyítékok hitelessége (a fenti 42. pontban hivatkozott Dalmine kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 72. pontja).
- 44 A bizonyítás általános szabályai szerint egy dokumentum hitelessége és ennél fogva bizonyító ereje az eredetétől, készítésének körülményeitől, címzettjétől és tartalmától függ (a Törvényszék T-25/95., T-26/95., T-30/95-T-32/95., T-34/95-T-39/95., T-42/95-T-46/95., T-48/95., T-50/95-T-65/95., T-68/95-T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-491. o.] 1053. és 1838. pontja).
- 45 Ezenkívül emlékeztetni kell arra, hogy mivel a versenyellenes magatartásokban és megállapodásokban való részvétel tilalma, valamint a szankció, amelyre a jogsértők számíthatnak, közismert, azok a tevékenységek, amelyekre e magatartások és megállapodások irányulnak, általában titkosan folynak le, és a találkozókat titkosan tartják, továbbá az erre vonatkozó dokumentáció a legminimálisabbra szorítkozik. Ennél fogva a Bizottságtól nem várható el, hogy olyan iratokat terjesszen elő, amelyek kifejezetten bizonyítják az érintett szereplők közötti kapcsolatfelvételt. Még ha a Bizottság fel is fedez ilyen iratokat, azok általában csak töredékesek és szórványosak, és ezért gyakran következtetésekkel kell bizonyos részleteket rekonstruálni (a Bíróság C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 55–57. pontja; lásd a Törvényszék T-44/02. OP., T-54/02. OP., T-56/02. OP., T-60/02. OP. és T-61/02. OP. sz., Dresdner Bank és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3567. o.] 64. és 65. pontját is).
- 46 Ez az ítélezési gyakorlat analógia útján arra is alkalmazandó, hogy a kartell többi tagja milyen felfogást vall a vállalkozás állítólagos nyilvános elhatárolódását, valamint az említett kartellben való folyamatos részvételét illetően olyan időszakban, amelynek során e vállalkozás nem jelenik meg a versenyellenes találkozókra. A kartell többi résztvevőjéről ugyanis nem feltételezhető annak kinyilvánítása, hogy milyen felfogást vallanak a kartell olyan tagjának folyamatos részvételét illetően, amelynek a képviselője nem jelenik meg bizonyos versenyellenes találkozókra, illetve nem feltételezhető, hogy e tekintetben egyéb, ebből az időszakból származó bizonyítékokkal szolgáljanak, pontosan azért, mert igyekeznek tartózkodni a versenyellenes ténykedésekre történő bármilyen kifejezett utalástól, annak érdekében, hogy minimálisra csökkentsék az őket terhelő bizonyítékokat. Ezért a többi résztvevő felfogását adott esetben azon közvetett valószínűsítő körülmények együtteséből kell kikövetkeztetni, amelyek a Bizottság és a Törvényszék rendelkezésére állhatnak.
- 47 A jelen ügyben a Törvényszék az ügyiratban szereplő adatok alapján úgy ítéli meg, hogy az ExxonMobil a 2003. november 20-i levelét megelőzően a kartell többi tagjának felfogása szerint nem határolódott el nyilvánosan a kartelltől.
- 48 Először is, mint azt a Bizottság a megtámadott határozatban helyesen megállapítja, a Sasol továbbra is küldött meghívásokat a technikai találkozókra egészen 2003. november 20-ig, vagyis Hu. azon levelének időpontjáig, amelyben jelezte, hogy az ExxonMobil „szabályozott szakmai társulás támogatása nélkül

nem [vesz részt] e találkozón”, és amely időpontot a Bizottság az ExxonMobil kartellben való részvétele befejezésének időpontjaként értékelte. Ha a Sasol úgy ítélte volna meg, hogy T. távozása után az ExxonMobil már nem részese a kartellnek amiatt, hogy nem jelölt ki utódot, 2003. március 31. után már nem küldött volna meghívásokat az ExxonMobilnak.

- 49 Ráadásul a Sasol 2006. december 18-i, a Bizottság tájékoztatáskérésére adott válasza szerint T. utódja, Hu. soha nem vett részt a technikai találkozók, viszont kétoldalú kapcsolatokat vett fel legalább a Sasollal.
- 50 Másodszor, a felperesek nem hivatkozhatnak megalapozottan a Shell 2006. június 16-i azon nyilatkozatára, amely szerint T. távozását követően a Shell részéről S. már nem küldött több díjszabási levelet az ExxonMobilnak. Mint azt a Bizottság helyesen megállapítja, e körülmény azzal is magyarázható, hogy T. távozását követően nem volt olyan személy az ExxonMobilmál, akiben S. megbízott volna. Ezért a felperesek által hivatkozott nyilatkozat nem szolgál bizonyítékként arra, hogy az ExxonMobil kartellben való folyamatos részvételét illetően a Shell megváltoztatta volna a felfogását. Mindenesetre az említett nyilatkozat semmilyen módon nem érinti azt a következtetést, amely szerint a technikai találkozók szervezőjeként a Sasol továbbra is a kartell tagjának tekintette az ExxonMobilt, mint ez kitűnik a fenti 48. és 49. pontban összeszedett körülményekből.
- 51 Másfelől emlékeztetni kell arra, hogy a szóban forgó összetett, egységes és folyamatos jogsértés az árak rögzítésére, továbbá érzékeny kereskedelmi információk cseréjére és hozzáférhetővé tételére vonatkozó megállapodásokban, illetve összehangolt magatartásokban, valamint az ügyfelek és a piacok felosztásában állt. Az, hogy az ExxonMobil a továbbiakban nem kapta meg a díjszabási leveleket a Shelltől, a jogsértésnek csupán egyetlen vetületét, vagyis az árak azon emeléseinek ellenőrzési mechanizmusával kapcsolatos ágát érinti, amelyekről a résztvevők a technikai találkozók során több alkalommal is megállapodtak. Az, hogy a Shell a továbbiakban nem közölte rendszeresen az új árait az ExxonMobillal, nem bizonyítja, hogy a kartell résztvevőinek felfogása szerint az ExxonMobil ne tekintette volna magára nézve kötelezőnek azokat a korábbi kötelezettségvállalásokat, amelyeket az összetett, egységes és folyamatos jogsértés keretében tett.
- 52 Harmadszor, Hu. eskü alatt tett nyilatkozatából kitűnik, hogy a Sasol részéről M.-től 2003. június 26-án kapott, technikai találkozóra szóló meghívásra Hu. annak jelzésével válaszolt, hogy a következő találkozón „egyéb naptári előjegyzés” folytán nem tud részt venni. Hasonlóképp, a 2003. szeptember 24-i találkozóra szóló, M.-től 2003. július 17-én kapott meghívásra azt válaszolta, hogy szeptember hónap vége felé elutazik, továbbá hogy „a technikai találkozót nem szükséges [miatta] áttenni”.
- 53 Hu.-nak e válasza kétségbe vonják a felperesek azon álláspontját is, amely szerint az ExxonMobilt úgy tekintették, hogy T. 2003. március 31-i távozását követően elhatárolódott a kartelltől. Egyrészt, ha a többi résztvevő úgy tekintette volna, hogy az ExxonMobil már nem tagja a kartellnek, a képviselője nem lett volna a következő technikai találkozó időpontjának rögzítésére irányuló küldemények címzettje. Másrészt, nem ésszerű azt feltételezni, hogy ha a kartell résztvevőinek értelmezése szerint az ExxonMobil elhatárolódott volna a kartelltől, Hu. a valamennyi résztvevő számára megfelelő dátum kijelölésére irányuló levélváltásokban „egyéb naptári előjegyzésekre” hivatkozott volna, mivel az ilyen hozzáállás azt a benyomást kelti a többi tagban, hogy Hu. nyitott a folyamatos részvételre.
- 54 Ezért helyben kell hagyni a Bizottság azon elemzését, amely szerint nyilvános elhatárolódás hiányában a kartell többi résztvevője 2003. november 20-ig a kartell tagjának tekintette az ExxonMobilt.

Arról, hogy az ExxonMobil munkavállalói T. távozása után nem tudtak a jogsértésben való részvételről

- 55 A felperesek azt állítják, hogy az ExxonMobiltól semmilyen nyilvános elhatárolódás nem volt elvárható, mivel nincs semmilyen bizonyíték arra, hogy T. távozása után az ExxonMobilnak tudomása lett volna T.-nek a jogsértésben való korábbi részvételéről, a meglévő bizonyítékok pedig épp ellenkezőleg azt támasztják alá, hogy a technikai találkozók versenyellenes tartalmát T. szándékosan eltitkolta az ügyvezetés és a munkatársai előtt.
- Az eljárási kérdésekről
- 56 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a viszonyválaszához csatolt mellékletként okirati bizonyítékokat terjesztett elő a felperesek azon állításának cáfolata érdekében, amely szerint T. volt az ExxonMobil egyetlen olyan munkavállalója, akinek tudomása volt az ExxonMobil jogsértésben való részvételéről.
- 57 A felperesek a Törvényszék írásbeli kérdéseire adott 2010. december 21-i válaszukban részletes észrevételeket terjesztettek elő a viszonyválaszhoz csatolt bizonyítékokról, még ha az említett kérdések e tárgyra nem is terjedtek ki.
- 58 Először is, a Bizottság a 2011. február 10-i beadványában kérte, hogy a Törvényszék rendelje el a felperesek által az írásbeli kérdésekre adott válasz bizonyos szövegrészeinek az ügy iratai közül való eltávolítását, míg a felperesek a 2011. március 11-i beadványukban akként nyilatkoztak, hogy ellenzik a szóban forgó dokumentumnak az ügyiratból való részleges eltávolítását.
- 59 Meg kell állapítani, hogy – mint azt a Bizottság megjegyezte – a felperesek a Törvényszék írásban feltett kérdéseire adott válaszukban nem csak a Törvényszék által feltett kérdések megválaszolására és e válaszok háttérének kifejtésére szorítkoztak, hanem a Bizottság által a viszonyválaszában előadott érvekre és az e viszonyválaszhoz csatolt bizonyítékokra is válaszoltak.
- 60 Kétségtelen, hogy az eljárási szabályzat nem rendelkezik a viszonyválaszra adott írásbeli válaszról. Ugyanakkor, mivel a Törvényszéknek nem volt lehetősége arra, hogy a tárgyalást megelőzően döntsön az említett válasz egyes pontjainak elfogadhatóságáról, a felperesek azt feltételezhatték, hogy a válaszukat a Törvényszék teljes terjedelmében csatolni fogja az ügy iratanyagához, ezáltal pedig a tárgyaláson nem kell megismételniük bizonyos szövegrészeket, még ha erre lehetőségük is volt.
- 61 Ezenkívül a Törvényszék úgy véli, hogy a viszonyválaszhoz csatolt bizonyítékokat illetően a felperesek által előadott észrevételek a jogvita elbírálása szempontjából hasznosak. Ezért, mivel a Törvényszék pervezető intézkedés keretében felhívhatta volna a felpereseket, hogy az említett bizonyítékokról foglaljanak állást, eljárásgazdaságossági okokból úgy határozhat, hogy a szóban forgó észrevételeket az ügy iratanyagában tartja.
- 62 Ezért, a tisztességes eljárás kritériumát és az eljárásgazdaságosságot egyszerre figyelembe véve, a Törvényszék úgy határoz, hogy a Bizottság irateltávolítás iránti kérelmét elutasítja, a felperesek által a Törvényszék kérdéseire adott válaszokat pedig teljes terjedelmükben az ügy iratanyagához csatolja.
- 63 Másodszor, a felperesek a Törvényszék írásban feltett kérdéseire adott fenti válaszukban azt állítják, hogy a Bizottságnak meg kellett volna indokolnia a viszonyválaszhoz csatolt bizonyítékok késedelmes előterjesztését. Ilyen indokolás hiányában az említett bizonyítékok elfogadhatatlanok.
- 64 Az eljárási szabályzat 48. cikkének 1. §-a szerint, jöllehet a felek a válaszban, illetve a viszonyválaszban további bizonyítékokat ajánlhatnak fel érveik alátámasztására, a bizonyítékok késedelmes felajánlását indokolniuk kell.

65 A jelen ügyben hangsúlyozni kell, hogy a válaszban a felperesek jelentős terjedelemben kifejtették és alátámasztották azt az álláspontjukat, amely szerint az ExxonMobil T. távozásának időpontját követően nem tudott a kartellről, és amely szerint az említett időpontot követően egyetlen munkavállalójuknak sem volt tudomása a kartellről. Ezért, mivel a Bizottság a viszonzválasz mellékletében szereplő bizonyítékok előterjesztése során a válaszban előadott ezen érvekre hivatkozott, világosan érthetőek azok az indokok, amelyek alapján a Bizottság e bizonyítékokat a viszonzválaszban nyújtotta be először. Ezenkívül hangsúlyozni kell, hogy a tárgyaláson a Bizottság még részletesebben kifejtette, hogy a viszonzválaszhoz csatolt bizonyítékokat a felperesek által a válaszban és annak C 1. mellékletében előadott érvekre adott válaszként terjesztette elő.

66 Ezért a Törvényszék úgy ítéli meg, hogy a Bizottság kellően megindokolta a bizonyítékok késedelmes előterjesztését, vagyis e bizonyítékokat elfogadhatóknak kell nyilvánítani.

– Az ügy érdeméről

67 A felperesek hivatkoznak Hu.-nak, vagyis az ExxonMobil azon munkavállalójának eskü alatt tett nyilatkozatára, akinek T. a szóban forgó időszakban beszámolni tartozott. Hu. akként nyilatkozott, hogy T. 2003 márciusának vége felé, a távozásának előkészítése során tájékoztatta őt a Sasol által szervezett technikai találkozók létezéséről. T. nem említette, hogy a piaccal kapcsolatos kérdéseket is megvitattak volna. Hu. akként nyilatkozott, hogy T. helyére nem jelölt ki helyettest, hanem először úgy tervezte, hogy e találkozók egyikén saját maga vesz részt, mivel nem egészen értette, hogy miből állnak azok a technikai megbeszélések, amelyekre e találkozók alkalmával sor kerül, és meg akart győződni arról, hogy „megéri-e” az ExxonMobilnak az e találkozókra való további részvétel. Hu. kitartott amellett, hogy a szóban forgó időszakban semmi oka nem volt arra gyanakodni, hogy e találkozókban versenyellenes tartalmuk lenne, vagy hogy T. rendszeresen olyan versenyellenes találkozókra vett volna részt, amelyekről az ExxonMobil nevében magának Hu.-nak el kellett volna határolódnia.

68 Meg kell állapítani, hogy a felperesek ténybeli állításának közvetlenül ellentmondanak az iratanyagban szereplő adatok, még ha a Törvényszék úgy is határozott, hogy a Bizottság által a viszonzválasz mellékleteként benyújtott bizonyos iratokat nem vesz figyelembe, tekintettel a felperesek által az írásban feltett kérdésekre adott válaszukban nyújtott magyarázatokra. Az ügy iratanyagából ugyanis kitűnik, hogy Hu. (a Mobilnál 1996 és 2000 között az Unió bizonyos tagállamai vonatkozásában a különleges termékekért felelős ügyvezető, valamint az ExxonMobil csoportnál 2000-tól kezdve a viaszok és a viaszemulziók több kontinensen való értékesítéséért felelős ügyvezető), akinek T. a perbeli időszakban beszámolni tartozott, tudott az ExxonMobil jogsértésben való részvételéről.

69 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Mobil részéről J. által 1999. június 28-án bizonyos számú címzetthez – köztük az ExxonMobil részéről Hu.-hoz és P.-hez – intézett, az 1999. július 9-én Bécsben (Ausztria) megtartani tervezett technikai találkozóval kapcsolatos levél szerint „[a Sasol részéről Sü.] megpróbált megállapodást elérni a gyártók között a termelési korlátok megszorítása érdekében azért, hogy piacralépési akadályokat hozzanak létre”, továbbá hogy „[v]éleménye szerint a Mobilnak az [volt] az érdeke, hogy elvi szinten támogassa S[ü.] megközelítését” (a megtámadott határozat (154) preambulumbekzdése).

70 Hasonlóképp, az 1997. szeptember 12-i belső e-mailben Hu. arról a szándékáról tájékoztatta a címzetteket, hogy alkalmazza a Sasol részéről Sü. által bejelentett áremelést. Az egyik címzett, az ExxonMobil részéről Su. erre a következőt válaszolta:

„[K]öszönöm, jó tudni. Szeretném/szeretnénk a többieket is ugyanerre biztatni.”

71 A Hu. által 2000. október 10-én az ExxonMobil részéről P.-nek és S.-nek küldött e-mailben az szerepelt, hogy „a piac 2001 januárjától kezdve 15 DEM áremelésre (minimum 140 német márka árszintre) készül”. A felperesek a Törvényszék írásban feltett kérdéseire adott válaszukban olyan más

magyarázattal szolgálnak, amely szerint Hu. a tervezett áremeléssel kapcsolatos információt nem a versenytársaitól, hanem egyéb forrásokból, különösen az ügyfeleitől szerezte meg. E magyarázatot azonban el kell utasítani. Nem hihető ugyanis, hogy az ExxonMobil ügyfelei, akiknek az alacsony árak fenntartásához fűződik érdekük, a pontos dátummal együtt az áremelés konkrét összegét, valamint a minimális árszintet közölték volna az ExxonMobillal.

- 72 A 2000. november 13-i e-mailben Hu. tájékoztatta az ExxonMobil részéről K.-t, hogy „az európai piacon az általános üzenet 15%-os emelés [volt]”.
- 73 A Hu. által 2000. november 19-én az ExxonMobil részéről P.-nek küldött és „A viaszok árának emelése” tárgymegjelölést tartalmazó e-mail azt bizonyítja, hogy Hu.-nak tudomása volt az árlisták versenytársak közötti cseréjéről. Az említett e-mail szerint „[az ExxonMobil részéről C.] még számos információt (a viaszokra vonatkozó leveleket) kapott (EWF, [Sü], Total)”. Ez az e-mail olyan e-mail sorozat részét képezte, amelyek között szerepelt az ExxonMobil részéről C. azon korábbi e-mailje, amelyben Hu. tájékoztatást kapott arról, hogy „a Total és [a Sasol részéről Sü.] hivatalos levelet küldött az ügyfeleknek (amelyet az [ExxonMobil] ügyfelei már megkaptak) annak érdekében, hogy tájékoztassa őket a 2001. január 1-jei következő áremelésről”, és amelyre Hu. e-mailben a következő választ adta: „Köszönöm [C.], tudok róla”.
- 74 E dokumentumok egyértelműen bizonyítják, hogy Hu.-nak tudomása volt az ExxonMobil kartellben való részvételéről, hiszen azt támasztják alá, hogy Hu. üzleti adatokat kapott a többi résztvevőtől, az ExxonMobil üzleti magatartását pedig ezen információkra tekintettel alakította.
- 75 A Törvényszék megítélése szerint Hu. 2007. augusztus 6-án eskü alatt tett nyilatkozata nem vonhatja kétségbe a fenti 74. pontban szereplő megállapítást. Mint azt ugyanis a Bizottság is megállapította, e dokumentumot azt követően állították ki, hogy a felperesek az érdekeiknek a Bizottság előtti védelme céljából megkapták a kifogásközlést. Márpedig a vizsgálatok során talált dokumentumoknak nagyobb bizonyító ereje van az eljárás alá vont vállalkozások képviselői vagy korábbi képviselői által *in tempore suspecto* tett azon nyilatkozatoknál, amelyek e vállalkozások felelősségének enyhítésére irányulnak (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-59/02. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3627. o.] 277. pontját, valamint a T-54/03. sz., Lafarge kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 379. pontját).
- 76 Ezenkívül, mint azt a 2000. október 10-i és november 19-i e-mail (lásd a fenti 71. és 73. pontot) is alátámasztja, Hu. elegendő információt továbbított a versenytársak árainról és üzleti magatartásáról P.-nek (az európai, az afrikai és a közel-keleti szakterületekért felelős ügyvezetőnek) ahhoz, hogy P. megérthesse az ExxonMobil versenyellenes gyakorlatokban való részvételét. Márpedig P. egészen 2005-ig az ExxonMobil alkalmazásában maradt.
- 77 Végül a felperesek azt állítják, hogy a Törvényszék a megtámadott határozat jogszerűségének mérlegelése során nem veheti figyelembe a fenti 69–73. pontban említett okirati bizonyítékokat, mivel azokat a Bizottság a viszonyválaszához csatolt mellékletben terjesztette elő, vagyis késedelmesen benyújtott bizonyítékoknak minősülnek.
- 78 Ennek az érvnek nem lehet helyt adni.
- 79 Egyrészt ugyanis a megtámadott határozat (154) preambulumbekzdésében a Bizottság hivatkozott a fenti 69. pontban említett dokumentumra. Másrészt a fenti 69–73. pontban említett valamennyi dokumentumot megtalálták az ExxonMobil helyiségeiben, ráadásul e dokumentumok részét képezték annak az iratanyagnak, amelyhez a felperesek a közigazgatási eljárás során hozzáférhettek, vagyis ismerték e dokumentumok tartalmát. Így nincs szó olyan új információkról, amelyeket a Bizottság a Törvényszék előtt hozott volna fel először. Harmadrészt hangsúlyozni kell, hogy amíg a kifogásközlésre adott válaszukban a felperesek Hu. eskü alatt tett nyilatkozatára összpontosítottak,

addig a Törvényszék előtt, különösen pedig a válaszban jelentős terjedelemben kifejtették és alátámasztották azt az álláspontjukat, amely szerint az ExxonMobil T. távozásának időpontját követően nem tudott a kartellről, és amely szerint az említett időpontot követően egyetlen munkavállalójuknak sem volt tudomása a kartellről. Márpedig a Bizottság védelemhez való jogának tiszteletben tartása megköveteli, hogy a Bizottságnak lehetősége legyen azon közigazgatási iratanyag adataira támaszkodva cáfolni a felperesek által Törvényszék előtt előadott ténybeli állításokat, amelyhez a felperesek a Bizottság előtti eljárás során hozzáférhettek.

- 80 Az eddigiekre tekintettel el kell utasítani a felperesek azon érvét, amely szerint az ExxonMobil T. távozásának időpontját követően nem tudott a kartellben való részvételéről.
- 81 Negyedszer, a felperesek azt állítják, hogy T. technikai találkozókra való részvételének nem voltak olyan hatásai, amelyek az ő részvételével tartott utolsó, vagyis a 2003. február 27-i és 28-i technikai találkozó után is fennmaradhattak volna.
- 82 Egyrészt, tekintettel a fenti 74–80. pontban kifejtett megfontolásokra, a felperesek által e tekintetben előadott érveket el kell utasítani, mivel azok azon az állításon alapulnak, amely szerint T. volt az ExxonMobil egyetlen olyan munkavállalója, akinek tudomása volt az ExxonMobil kartellben való részvételéről.
- 83 Másrészt, az ítélkezési gyakorlat szerint a lojális versenytárs viselkedését az jellemzi, hogy mennyire önállóan határozza meg a közös piacon követendő kereskedelempolitikát. Márpedig, még ha a szóban forgó vállalkozás bizonyos időpontot követően nem is vett részt a kartell tevékenységeiben, feltehető, hogy figyelembe vette a versenytársaival már kicserélt információkat a piaci magatartásának meghatározása során (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4125. o.] 121. pontját; a C-199/92. P. sz., Hüls kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4287. o.] 162. pontját, valamint a Törvényszék T-62/02. sz., Union Pigments kontra Bizottság ügyben 2005. november 29-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5057. o.] 39. pontját).
- 84 Márpedig pusztán azon tény, hogy az ExxonMobil 2003. február 28. és november 20. között nem vett részt a technikai találkozókra, egyáltalán nem akadályozta meg őt abban, hogy felhasználja a versenytársai által alkalmazott árakra vonatkozó azon információt, amelyeket azon korábbi tíz technikai találkozón kapott, amelyeken jelen volt, és továbbá hogy hasznot húzzon a korábbi technikai találkozókra kötött, a piacok és az ügyfelek felosztására vonatkozó megállapodásokból.
- 85 Ezért a Bizottság a megtámadott határozatban megalapozottan állapította meg, hogy a felperes 2003. november 20-ig részt vett a kartellben.
- 86 Az eddigiekre tekintettel a felperesek második jogalapját el kell utasítani.

Az abból eredő téves jogalkalmazásra alapított első jogalapról, hogy a Bizottság a bírság összegének számítása során nem vette figyelembe, hogy az Exxon az egyesülés előtt nem vett részt a jogsértésben

- 87 A felperesek azzal az indokkal vitatják az Esso France-szal szemben kiszabott bírság összegének számítását, hogy ez az összeg nem tükrözi azt, hogy az 1999 novemberében történő Exxon-Mobil egyesülés előtt az Exxon nem vett részt a jogsértésben.

Előzetes észrevételek

- 88 A 2006. évi iránymutatás 13. pontja szerint a bírság összegének számítása során a Bizottság rendszerint a vállalkozásnak a jogsértésben való részvétele utolsó teljes üzleti évében történt eladásait veszi figyelembe.

- 89 A jelen ügyben a jogsértés utolsó teljes éve a kartellben végig részt vevő vállalkozások esetében a 2004. év, az ExxonMobilt illetően pedig a 2002. év volt. A Bizottság azonban referenciaévként nem a kartellben való részvétel utolsó teljes évét, hanem az Unió 2004-ben bekövetkezett bővítése folytán az utolsó három teljes év átlagát vette figyelembe (a megtámadott határozat (634) preambulumbekézése). A Bizottság a kartell valamennyi résztvevője tekintetében a részvétel utolsó három évében teljesített eladások értékének átlagát számította ki.
- 90 Ezenkívül a Bizottság elutasította a felperesek által a kifogásközlésre adott válaszukban annak figyelembevétele iránt előterjesztett kérelmet, hogy az Exxon-Mobil egyesülést megelőzően az Exxon nem vett részt a jogsértésben; ennek kapcsán a Bizottság a következőket állapította meg:
- „Az ExxonMobil azt kéri, hogy a Bizottság az ExxonMobil részvételének időszakát ossza fel az egyesülést megelőző és az egyesülést követő időszakokra, és annak kifejezésre juttatása érdekében, hogy az Exxon nem vett részt a jogsértésben, csak azokat az eladásokat vegye figyelembe, amelyeket a Mobil az egyesülést megelőző időszak során teljesített. Az ExxonMobil azt állítja, hogy a Bizottságnak a 2002. év helyett azt kellene figyelembe vennie, hogy az Exxon 1992 és 2000 között nem vett részt a jogsértésben. A Bizottság nem ért egyet ezzel az állásponttal. A [...] 2006. évi iránymutatás akként rendelkezik, hogy referenciaévként rendszerint a jogsértésben való részvétel utolsó teljes évét, vagyis az ExxonMobilt illetően a 2002. évet kell figyelembe venni. Az ExxonMobil nem ad elő semmi olyan érvet, amely megmagyarázná, hogy miért nem így kellene eljárni. Figyelembe véve, hogy az Exxon és a Mobil 1999-ben egyesült, a Bizottság semmilyen okot nem lát arra, hogy ne vegye figyelembe az ExxonMobil által 2002-ben teljesített eladások értékét. Mint az a fenti 6.2.2. pontban [lásd a megtámadott határozat (348)–(352) preambulumbekézését] bizonyítást nyert, a Mobil részvételén alapuló felelősség az ExxonMobil felelősségéhez kapcsolódik, a bírságot pedig a Bizottság ez utóbbi társasággal szemben szabja ki, következésképpen pedig az ExxonMobil által teljesített eladások értékét kell figyelembe venni.”
- 91 E megfontolások alapján a Bizottság az ExxonMobil csoport által a 2000–2002. évek során teljesített eladások értékének átlagát vette figyelembe a bírság összegének számítása során. Az összes felperes – ideértve az Esso France-t is – bírságának összegét az eladások ezen értéke alapján számította.

A megtámadott határozat jogszerűségéről

- 92 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság az Esso France-szal szemben kiszabott bírság összegének számítása során tévesen járt el, amikor az ExxonMobil csoport egyesülés utáni eladásainak értékét (a 2000–2002. évek átlagát) vette figyelembe, majd azt megszorozta az 1992 és 1999 közötti azon évek számával is, amelyek során egyedül a Mobil vett részt a kartellben (az utóbb az Esso France-ba beolvadó Mobil France közvetítésével), miközben az Exxon nem volt tagja a kartellnek.
- 93 A felperesek szerint a Bizottság ezáltal ugyanolyan összegű bírságot szabott ki az Esso France-szal szemben, mint ha az Exxon az egyesülést megelőző, valamivel több mint hét évig (1992-től 1999-ig) tartó időszakban ténylegesen részt vett volna a jogsértésben. Ez a megközelítés a felperesek szerint összeegyeztethetetlen a megtámadott határozatban tett ténybeli megállapításokkal. Ráadásul e megközelítés sérti az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét, valamint az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdését és a 2006. évi iránymutatást.
- 94 Előljáróban meg kell állapítani, hogy a 2006. évi iránymutatás 6. pontja szerint a jogsértéssel „összefüggő” eladások értékének és az időtartamnak a kombinációja megfelelő helyettesítő értéknek tekinthető, mely tükrözi a jogsértés gazdasági jelentőségét, valamint a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások egymáshoz viszonyított súlyát.

- 95 Az ítélezési gyakorlat szerint, még ha a Bizottság általános szabályként a jogsértésben való részvétel utolsó évét veheti is figyelembe referenciaévként az eladások értékének számítása során, nem kell mindig ezt a módszert választani. Olyan számítási módszert kell ugyanis választani, amely a jogsértés elkövetése idején fennálló valós gazdasági helyzet alapján teszi lehetővé az egyes érintett vállalkozások méretének és gazdasági jelentőségének, valamint az általuk elkövetett jogsértés terjedelmének figyelembevételét (a Bíróság C-291/98. P. sz., Sarrió kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélete [EBHT 2000., I-9991. o.], valamint a Törvényszék T-40/06. sz., Trioplast Industrier kontra Bizottság ügyben 2010. szeptember 13-án hozott ítéletének [EBHT 2010., II-4893. o.] 92. pontja).
- 96 Ezenkívül, amennyiben az egyazon jogsértésben érintett vállalkozások forgalmát kell alapul venni a kiszabandó bírságok közötti arányok meghatározása során, úgy kell behatárolni a figyelembe veendő időtartamot, hogy a rendelkezésre álló forgalmi adatokat, amennyire csak lehetséges, össze lehessen egymással hasonlítani. Ebből következik, hogy az adott vállalkozás csak akkor követelheti, hogy a Bizottság rá nézve attól eltérő időszakot vegyen figyelembe, mint amelyet általában meghatározott, ha bizonyítja, hogy az utóbbi időszak alatt általa elért forgalom sajátos okokból nem jelzi sem valós méretét, sem gazdasági erejét, sem pedig az általa elkövetett jogsértés terjedelmét (a Törvényszék T-319/94. sz., Fiskeby Board kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1331. o.] 42. pontja).
- 97 A felperesek nem vitatják, hogy ami az egyesülést követő, vagyis az 1999 novemberétől 2003 novemberéig terjedő négyéves időszakot illeti, a kartellel érintett piacon az ExxonMobil által a 2000-tól 2002-ig terjedő időszakban elért forgalom átlaga megfelelően tükrözi az általa elkövetett jogsértés terjedelmét, valamint a kartellben betöltött, a többi résztvevőhöz viszonyított súlyát. Ugyanakkor kifogásolják, hogy az ezen üzleti forgalom alapján számított alapösszeget a Bizottság az Esso France vonatkozásában 11,5-tel szorozta meg, ezáltal pedig az ExxonMobil egyesülés utáni forgalmát vette alapul az 1992 szeptemberétől 1999 novemberéig terjedő azon hét és fél éves időszak tekintetében, amikor a Mobil egyedül vett részt a kartellben. A felperesek szerint az ExxonMobil csoport egyesülés utáni eladásainak értéke az 1992 szeptemberétől 1999 novemberéig terjedő időszak tekintetében nem tükrözi a Mobilnak a jogsértésben betöltött, a többi résztvevőhöz viszonyított súlyát.
- 98 A Bizottság előadja, hogy az ExxonMobil 2000 és 2002 közötti átlagos forgalma a kartell időtartamának jelentős részét, vagyis az egyesülést követő időszakot illetően megfelelően tükrözi az ExxonMobilnak a kartellben betöltött, a többi résztvevőhöz viszonyított súlyát, vagyis e forgalmi adatok reprezentatívak voltak. A Bizottság ezenkívül utal a referencia-időszak megválasztása során őt megillető széles mérlegelési mozgástérre, valamint a kérdéssel kapcsolatos ítélezési gyakorlatra.
- 99 Először is, az ítélezési gyakorlat szerint az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdésében említett, a jogsértés súlyával és annak időtartamával kapcsolatos kritériumok a bírság összegének számítása során széles mérlegelési mozgástérrel biztosítanak a Bizottságnak, ami lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy a szóban forgó magatartás jogellenességének mértékét figyelembe véve alkalmazzon szankciókat (a Törvényszék T-279/02. sz., Degussa kontra Bizottság ügyben 2006. április 5-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-897. o.] 76. pontja, valamint a T-69/04. sz., Schunk és Schunk Kohlenstoff-Technik kontra Bizottság ügyben 2008. október 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-2567. o.] 37. pontja).
- 100 Ezenkívül a jelen ügy tárgyát képezőhöz hasonló bírságok összegének meghatározása során a Bizottságnak tiszteletben kell tartania az általános jogelveket, különösen az egyenlő bánásmód és az arányosság elvét (a fenti 99. pontban hivatkozott Degussa kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 77. és 79. pontja, valamint a fenti 99. pontban hivatkozott Schunk és Schunk Kohlenstoff-Technik kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 41. pontja).

- 101 Másodszor, az ítélkezési gyakorlat szerint az egyenlő bánásmód elve csak akkor sérül, ha hasonló helyzeteket eltérő módon kezelnek, vagy eltérő helyzeteket ugyanolyan módon kezelnek, kivéve ha e bánásmód objektíve igazolt (a Bíróság 106/83. sz. Sermide-ügyben 1984. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 1984., 4209. o.] 28. pontja és a Törvényszék T-304/02. sz., Hoek Loos kontra Bizottság ügyben 2006. július 4-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-1887. o.] 96. pontja).
- 102 Márpedig a jelen ügyben az ExxonMobil eltérő helyzetben volt a kartellben részt vevő többi vállalkozástól, amennyiben az 1999-ben bekövetkező Exxon-Mobil egyesülés előtt a paraffinviasz-termelésének majdnem a felét – az Exxon termelését – nem érintette a kartell. Ugyanakkor a Bizottság ugyanolyan módon kezelte a kartell többi résztvevőjét és az ExxonMobilt, amennyiben az ExxonMobil által a részvételének utolsó három éve során teljesített eladások értékének átlagát vette figyelembe.
- 103 A Bizottság ezáltal megsértette az egyenlő bánásmód elvét.
- 104 Harmadszor, az 1/2003 rendelet 23. cikke (3) bekezdésének és az arányosság elvének megsértésére alapított kifogásokat együtt kell megvizsgálni.
- 105 Az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdése értelmében a bírság mértékének meghatározásakor tekintetbe kell venni mind a jogsértés súlyát, mind annak időtartamát.
- 106 Az ítélkezési gyakorlat szerint az arányosság elve megköveteli, hogy az intézmények aktusai ne haladják meg a szóban forgó szabályozás által kitűzött, jogos cél elérésére alkalmas és ahhoz szükséges mértéket, így amennyiben több alkalmas intézkedés kínálkozik, a kevésbé kényszerítő intézkedéshez kell folyamodni, és az okozott hátrányok a kitűzött célokhoz képest nem lehetnek aránytalanul nagyok (a Bíróság C-331/88. sz., Fedesa és társai ügyben 1990. november 13-án hozott ítéletének [EBHT 1990., I-4023. o.] 13. pontja és a C-180/96. sz., Egyesült Királyság kontra Bizottság ügyben 1998. május 5-én hozott ítéletének [EBHT 1998., I-2265. o.] 96. pontja; a Törvényszék T-30/05. sz., Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 12-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 223. pontja).
- 107 A versenyszabályok megsértésének szankcionálása érdekében a Bizottság által indított eljárások során ennek az elvnek az alkalmazása azt jelenti, hogy a bírságok nem haladhatják meg a kitűzött célokhoz, vagyis e szabályok tiszteletben tartásához szükséges mértéket, továbbá a valamely vállalkozásra versenyjogi jogsértés címén kiszabott bírság összegének arányban kell állnia az összességében értékelt jogsértéssel, és különösen figyelembe kell vennie annak súlyát és időtartamát (lásd ebben az értelemben a fenti 106. pontban hivatkozott Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 223. és 224. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot). Különösen, az arányosság elve azzal jár, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának értékelése során figyelembe vett tényezőkkel arányosan kell meghatároznia a bírság összegét, és hogy e tényezőket egységes és objektíven igazolható módon kell alkalmaznia (a Törvényszék T-43/02. sz., Jungbunzlauer kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3435. o.] 226–228. pontja, valamint a fenti 38. pontban hivatkozott Amann & Söhne és Cousin Filterie kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 171. pontja).
- 108 Emlékeztetni kell arra, hogy a 2006. évi iránymutatás 6. pontja szerint „a jogsértéssel összefüggő eladások értékének és az időtartamnak a kombinációja megfelelő helyettesítő értéknek tekinthető, mely tükrözi a jogsértés gazdasági jelentőségét, valamint a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások egymáshoz viszonyított súlyát”. E rendelkezés a Bizottság által az említett iránymutatás értelmében alkalmazott azon általános módszer igazolását tartalmazza, amely abból áll, hogy a referencia-időszakban teljesített eladások értékének meghatározott részét (a jelen ügyben a paraffinviaszok esetében 18%-át) megszorozza a jogsértésben való részvétel éveinek számával.

- 109 Az, hogy e módszer szerint az alapösszeg számtanilag arányos a jogsértésben való részvétel időtartamával (kivéve a „belépési díjból” álló kisebb részt), azt mutatja, hogy a 2006. évi iránymutatás rendszerében az eladások értéke és az időtartam kombinációjának a részvétel teljes időtartama, nem pedig csupán a részvétel utolsó teljes éve vagy a részvétel „jelentős része” tekintetében kell helyettesítő értéket képeznie. E megállapítás egyébként a fenti 95. pontban hivatkozott azon ítélkezési gyakorlatból is következik, amely szerint olyan számítási módszert kell választani, amely a jogsértés elkövetése idején fennálló valós gazdasági helyzet alapján teszi lehetővé az egyes érintett vállalkozások méretének és gazdasági jelentőségének, valamint az általuk elkövetett jogsértés terjedelmének figyelembevételét.
- 110 Márpedig a referencia-időszakban teljesített eladásoknak az időtartam szerinti együtthatóval megszorozott értékéből kiindulva számított alapösszeg csak akkor eredményez olyan megfelelő helyettesítő értéket, amely tükrözi a jogsértés teljes időtartama alatt fennálló valós gazdasági helyzetet, ha a kiindulási összetevője – az eladások értéke – legalább megközelítőleg reprezentatív a jogsértés egész időtartamát illetően.
- 111 Kétségtelen, hogy a bírság összegének számítása során a Bizottságot megillető mérlegelési mozgástér lehetővé teszi számára, hogy szokásos körülmények között a jogsértésben való részvétel utolsó évét vegye figyelembe referencia-időszakként. Az ilyen általános megoldás ugyanis indokolt, mivel az említett mérlegelési mozgástér lehetővé teszi a Bizottságnak, hogy ne vegye figyelembe az eladások értékének a jogsértés éveit során bekövetkező minden ingadozását, továbbá az eladások értékének növekedése magának a kartellnek is lehet az eredménye.
- 112 Ugyanakkor, abban az esetben, ha egyesülésre kerül sor azon kartell alatt, amelyben az egyesülést megelőzően csak az egyik fél vett részt, az egyesülésből eredő jogalany utolsó teljes évben teljesített eladásainak azon értéke, amelyet nem csupán az egyesülésből eredő jogalany részvétele éveinek számával, hanem azon fél részvétele éveinek számával is megszoroznak, amely az egyesülést megelőzően egyedül vett részt a kartellben, nem tekinthető olyan „megfelelő helyettesítő értéknek”, amely a jogsértés teljes időtartama vonatkozásában „tükrözi a jogsértés gazdasági jelentőségét, valamint a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások egymáshoz viszonyított súlyát”. Ha ugyanis a Bizottság az egyesülésből eredő jogalany eladásainak értékét azon évek számával is megszorozza, amelyek során az egyesüléssel érintett felek közül csak az egyik vett részt a jogsértésben, mesterségesen megnöveli a bírság alapösszegét, oly módon, hogy az nem tükrözi az egyesülést megelőző években fennálló valós gazdasági helyzetet.
- 113 Márpedig a jelen ügyben ez volt a helyzet, mivel a Bizottság az Esso France-szal szemben kiszabott bírság összegének meghatározása alapjául szolgáló alapösszeget úgy számította ki, hogy az ExxonMobil csoport által a 2000-tól 2002-ig terjedő időszakban teljesített eladások értékét az évek olyan számával szorozta meg, amely felölelte az 1992 és 1999 közötti azon éveket is, amelyek során csak a Mobil vett részt a jogsértésben. Az így kapott alapösszeg a jogsértés súlyához képest aránytalan, mivel nem tükrözi megfelelően a Mobil France által az egyesülést megelőzően elkövetett jogsértés gazdasági jelentőségét, sem pedig a Mobil France-nak a kartell többi résztvevőjéhez viszonyított súlyát.
- 114 Így tehát a Bizottság megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikkét és az arányosság elvét.
- 115 A Bizottság által előadott többi érv nem vonhatja kétségbe a fenti 103–114. pontban kifejtett megfontolásokat.
- 116 Először is, a Bizottság azt állítja, hogy a bírság összegének számítása során figyelembe vette az Exxon-Mobil egyesülést, mivel az Esso Deutschland, az EMC és az EMPC vonatkozásában rövidebb időtartamokat tükröző együtthatókat alkalmazott.

- 117 Meg kell azonban állapítani, hogy az ExxonMobil eladásainak azon értéke, amelyet a Bizottság az Esso France-szal szemben kiszabott bírság összegének számítása során figyelembe vett, az eladásoknak az Exxontól átvett „hidrogénezett viaszok” tevékenységhez kapcsolódó értékét is magában foglalja, az Exxon pedig az Exxon-Mobil egyesülést megelőzően nem vett részt a kartellben.
- 118 Ennélfogva a jelen érvet el kell utasítani.
- 119 Másodszor, meg kell vizsgálni a Bizottság azon érveit, amelyeket a kérdéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatra alapít.
- 120 Egyrészt, a tárgyaláson a Bizottság hivatkozott a T-122/07-T-124/07. sz., Siemens és VA Tech Transmission & Distribution kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. március 3-án hozott ítélet (EBHT 2011., II-793. o.) 124. és 127. pontjára, amely ítéletben a Törvényszék helybenhagyta a Bizottság azon megközelítését, hogy a Reyrolle Ltd, a Schneider Electric High Voltage SA és a Nuova Magrini Galileo SpA egyesülésének eredményeként létrejövő vállalkozás által a jogsértés utolsó teljes üzleti évében teljesített eladások értékét vette alapul az e társaságok mindegyike esetében irányadó kiindulási összeg számítása során, még akkor is, ha az egyesülésükre csak két évvel a jogsértésben való részvételük kezdetét követően került sor.
- 121 E tekintetben elegendő megállapítani, hogy – mint azt a felperesek helyesen megjegyezték – a Reyrolle, a Schneider Electric High Voltage és a Nuova Magrini Galileo az egyesülést megelőzően külön-külön is részt vett a kartellben (a fenti 120. pontban hivatkozott Siemens és VA Tech Transmission & Distribution kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 19. pontja), ellentétben a jelen ügyben az Exxonnal. A Törvényszék megítélése szerint e körülmény nagyon jelentős ténybeli különbségnek minősül, vagyis a Bizottság a jelen ügyben nem hivatkozhat eredményesen az említett ítéletre.
- 122 Másrészt, a Bizottság hivatkozik a Törvényszék T-175/05. sz., Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben 2009. szeptember 30-án hozott ítéletének (az EBHT-ban nem tették közzé) 139–146. pontjára, amely ítélet szintén olyan kartellre vonatkozik, amelynek során a felperesek olyan társaságot szereztek meg, amely az összefonódást megelőzően nem vett részt a kartellben.
- 123 Emlékeztetni kell a fenti 122. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság, vagyis az úgynevezett „monoklórecetsav” (a továbbiakban: MKES) ügyben hozott ítélet tartalmára, amely ügyben a Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az [ESZAK] 65. [cikk] (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatást (HL 1998. C 9., 3. o; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.; a továbbiakban: 1998. évi iránymutatás) alkalmazta.
- 124 A Törvényszék a fenti 122. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 143. pontjában úgy ítélte meg, hogy az egyes vállalkozások által a referenciaév, vagyis a megállapított jogsértési időszak utolsó teljes éve során elért forgalom tekintetbevétele lehetővé tette az egyes érintett vállalkozások méretének és gazdasági jelentőségének, valamint az általuk elkövetett jogsértés terjedelmének figyelembevételét, mivel e körülmények relevánsak az egyes vállalkozások által elkövetett jogsértés súlyának mérlegelése szempontjából.
- 125 A Törvényszék ezt követően helybenhagyta a Bizottság azon elemzését, amely az Akzo Nobelt a jogsértők azon első kategóriájába sorolta, amelynek vonatkozásában a bírság alapösszegét 30 millió euróban állapította meg, megelőzve a második kategóriába sorolt Hoechstet, amelynek vonatkozásában a bírság alapösszegét 21 millió euróban állapította meg, és amely a részvétele időtartamának legnagyobb részében, 1984-től 1994-ig a legjelentősebb MKES-termelő volt. Az Akzo ugyanis 1984-től 1999-ig vett részt a kartellben, de csak 1994-ben, vagyis a Nobel Industrierrel – amely 1993-tól kezdve részt vett a kartellben – való egyesülését követően vált az Akzo Nobel a legjelentősebb MKES-termelővé, megelőzve a Hoechstet.

- 126 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a 2006. évi iránymutatás értelmében a Bizottság által követett általános módszer jelentősen különbözik az 1998. évi iránymutatás értelmében alkalmazott módszertől.
- 127 Az 1998. évi iránymutatásban ugyanis nem volt olyan rendelkezés, amely előírta volna, hogy a Bizottság vegye figyelembe a kartellel érintett piacon az érintett vállalkozások által teljesített eladások értékét. A bíróság kiindulási összegének meghatározása során a következőkre kellett tekintettel lenni: a jogsértés súlyára, továbbá arra, hogy „a jogsértők milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy más piaci szereplőknek [...] kárt okozzanak”, valamint arra, hogy „az egyes vállalkozások jogsértő magatartása milyen súlyú, és ebből következően milyen tényleges hatást gyakorol a versenyre”; mindezt oly módon, amely az érintett vállalkozás számára „biztosan kellően elrettentő erővel bír”.
- 128 Ezért az 1998. évi iránymutatás sokkal szélesebb mérlegelési mozgásteret biztosított a Bizottságnak a bíróság kiindulási összegének meghatározása során, amelyet a Bizottság gyakran úgy végzett el, hogy a kartellben részt vevő vállalkozásokat több kategóriába sorolta, többek között a piaci részesedések szerint. Ezzel szemben a 2006. évi iránymutatásban a Bizottság olyan módszert alakított ki magának, amely azzal jár, hogy az alapösszegnek számtanilag arányosnak kell lennie az eladások értékével, mivel az említett összeg „[az eladások értéke bizonyos arányának]” felel meg, amely „arányszámot a jogsértés súlyosságának függvényében állapítják meg, és a jogsértés éveinek számával szorozzák meg”, ehhez pedig hozzáadható az eladások értékének 15 és 25%-a közötti, úgynevezett „belépési díj” összeg, annak érdekében, hogy a vállalkozásokat elrettentsék a legsúlyosabb megállapodásokban való részvételtől.
- 129 Következésképpen a fenti 122. pontban hivatkozott Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben az 1998. évi iránymutatás alkalmazása tekintetében kialakított megoldás a jelen ügyre nem ültethető át, tekintettel a Bizottság által a megtámadott határozatban alkalmazott, a 2006. évi iránymutatás alapján kialakított módszer eltérésére.
- 130 Az eddigiekre tekintettel az első jogalaphoz helyt kell adni, a megtámadott határozatot pedig az Esso France vonatkozásában a paraffinviaszok eladási értékének számítását illetően meg kell semmisíteni, anélkül hogy vizsgálni kellene a felperesek egyéb kifogásait és érveit. Az ebből a megállapításból a bíróság összegének meghatározása kapcsán levonandó következtetések a lenti 134. és az azt követő pontokban kerülnek elemzésre.
- 131 A keresetet ezt meghaladó részében el kell utasítani.

A korlátlan felülvizsgálat gyakorlásáról és a bíróság végső összegének meghatározásáról

- 132 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság által elfogadott határozatok jogszerűségének vizsgálatát kiegészíti a korlátlan felülvizsgálati jogkör, amelyet az EK 229. cikknek megfelelően az 1/2003 rendelet 31. cikke ruházott az uniós bíróságra. E jogkör felruházta a bíróságot arra, hogy a szankció jogszerűségének egyszerű felülvizsgálatán túl a Bizottság értékelését a sajátjával helyettesítse, és következésképpen a kiszabott bírság vagy kényszerítő bírság összegét törölje, csökkentse vagy növelje. A Szerződésben előírt felülvizsgálat az Alapjogi Charta 47. cikkében szereplő hatékony bírói jogvédelem elvére vonatkozó követelményeknek megfelelően tehát magában foglalja, hogy az uniós bíróság mind jogi, mind pedig ténybeli szempontból felülvizsgálatot gyakorol, és jogosult a bizonyítékokat értékelni, a megtámadott határozatot megsemmisíteni és a bírságok összegét módosítani (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítéletének [EBHT 2007., I-1331. o.] 60–62. pontját, valamint a Törvényszék T-368/00. sz., General Motors Nederland és Opel Nederland kontra Bizottság ügyben 2003. október 21-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4491. o.] 181. pontját).
- 133 A Törvényszék feladata tehát, hogy korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva határozata meghozatalának időpontjában értékelje, hogy a felperesre olyan bírságot szabtak-e ki, amelynek összege megfelelően tükrözi a szóban forgó jogsértés súlyát és időtartamát, hogy az említett bírságok az

1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdésében foglalt kritériumokkal arányos jelleget öltsenek (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-156/94. sz., Aristrain kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-jén hozott ítéletének [EBHT 1999., II-645. o.] 584–586. pontját, valamint a T-220/00. sz., Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2473. o.] 93. pontját). Hangsúlyozni kell azonban, hogy a korlátlan felülvizsgálati jogkör gyakorlása nem egyezik meg a hivatalból való felülvizsgálattal, és emlékeztetni kell arra, hogy az uniós bíróságok előtti eljárás kontradiktórius.

- 134 A Bizottság által elkövetett, a fenti 103. és 114. pontban megállapított szabálytalanságok orvoslása érdekében az Exxon-Mobil egyesülést megelőző és azt követő időszakokat illetően különböző eladási értékekből kell kiindulni.
- 135 Ami az Esso France által az 1992. szeptember 3-tól 1999. november 29-ig terjedő időszakban a jogsértésben való részvételt illeti, mivel nem állnak rendelkezésre az 1999. évre vonatkozó adatok, az Esso France által 2000-ben teljesített eladások értékét kell figyelembe venni, az e fél jogsértésben való részvétele időtartamának kifejezése érdekében pedig 7,5-ös szorzóval kell megszorozni.
- 136 Ami az Esso France által az Exxon-Mobil egyesülést követően, 1999. november 30. és 2003. november 20. között a jogsértésben való részvételt illeti, az ExxonMobil csoport eladásainak a Bizottság által a megtámadott határozatban megállapított értékét, vagyis a 2000–2002. évek során teljesített eladások értékének átlagát kell figyelembe venni. Ezt követően ezt az összeget az e fél jogsértésben való részvétele időtartamának kifejezése érdekében 4-es szorzóval kell megszorozni.
- 137 A bírságösszeg számításának többi eleme változatlan marad. Különösen, a Törvényszék megállapítja, hogy a Bizottság a 2006. évi iránymutatás 30. pontja értelmében az elrettentő hatás címén, az ExxonMobil csoport jelentős mérete folytán 2-es szorzótényezőt alkalmazott, amelyet kizárólag az ExxonMobil csoport eladásainak értékét és e csoport teljes forgalmát figyelembe véve határozott meg, ezzel együtt biztosítva a kartellben részt vevő többi vállalkozás esetében alkalmazott szorzótényezőkkel való arányosságot, anélkül hogy az elrettentő hatás címén minimális bírságösszeget határozott volna meg (lásd a megtámadott határozat (712) és (713) preambulumbekzdését). E körülmények között, valamint az ellenkezőre utaló érvek és adatok hiányában a Törvényszék megállapítja, hogy ugyanígy kell eljárni, és az ExxonMobil csoport mérete folytán 2-es szorzótényezőt kell alkalmazni az Esso France-szal szemben kiszabott bírságnak a fenti 135. és 136. pontban ismertetett módszer szerint számított alapösszege vonatkozásában. Ebből következik, hogy a megtámadott határozat 2. cikkében az Esso France-szal szemben kiszabott bírság összegét 62 712 895 euróban kell megállapítani.
- 138 Mindazonáltal a Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva úgy véli, hogy a bírság így megállapított összege az Esso France által elkövetett jogsértés súlyára és időtartamára figyelemmel megfelelő.

A költségekről

- 139 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 3. §-a alapján részleges pernyertesség esetén a Törvényszék elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy azt, hogy a felek mindegyike maga viselje saját költségeit.
- 140 A jelen ügyben a Törvényszék helyt adott a felperesek első, az Esso France-szal szemben kiszabott bírság összegének számítása során a Bizottság által az Exxon-Mobil egyesülést megelőző részvételi időszakot illetően elkövetett hibákkal kapcsolatos jogalapjának. Az e jogalapra vonatkozó érvelés képezte a keresetlevél legnagyobb részét, amelynek a terjedelme egyébként lényegesen alatta maradt a beadványoknak a Törvényszék előtti felek részére szóló gyakorlati útmutató 15. pontjában meghatározott maximális oldalszámának. Ezzel szemben a Törvényszék teljes egészében elutasította a második jogalap keretében előterjesztett, a kartellben való részvételnek az Exxon-Mobil egyesület

követő időszaka tekintetében a bírság összege csökkentésének alátámasztására szolgáló érvelést. Márpedig az Esso Deutschlanddal, az EMPC-vel és az EMC-vel szemben egyetemlegesen kiszabott bírság összege kizárólag e második időszakhoz kapcsolódik. Ennélfogva a jelen ügy körülményeinek helyes mérlegelése megkívánja, hogy a Bizottság viselje saját költségeit, valamint az Esso France részéről felmerült költségeket, továbbá hogy az Esso Deutschland, az EMPC és az EMC maga viselje saját költségeit.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (harmadik tanács)

a következőképpen határozott:

- 1) **A Törvényszék az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.181 – „gyertyaviasz”-ügy) 2008. október 1-jén hozott C(2008) 5476 végleges bizottsági határozat 2. cikkében az Esso Sociétés anonyme française-zel szemben kiszabott bírság összegét 62 712 895 euróban állapítja meg.**
- 2) **A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.**
- 3) **Az Európai Bizottság maga viseli saját költségeit, valamint az Esso Sociétés anonyme française részéről felmerült költségeket.**
- 4) **Az Esso Deutschland GmbH, az ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA és az Exxon Mobil Corp. maga viseli saját költségeit.**

Czúcz

Labucka

Gratsias

Kihirdetve Luxembourgban, a 2014. július 11-i nyilvános ülésen.

Aláírások